

Gruppesøksmål og lobbyisme

Den norske sivilprosess er for tiden i støpeskjeen. Undertegnede har som ansatt advokat i Landsorganisasjonen i Norge (LO) hatt gleden av å holde et forberedt innlegg på et seminar i våres arrangert av lovkonsepistene – tvistemålsutvalget. Tema for seminaret var gruppesøksmål («class action»), og tvistemålsutvalget hadde på forhånd sendt ut et relativt omfattende arbeidsnotat som basis for diskusjonen.

Tvistemålsutvalget har i stikkords form oppgitt to hovedgrunner for innføring av regler om gruppesøksmål: Prosessøkonomi og «access to justice». Prosessøkonomi oppnås ved at en gruppe som berøres på en likeartet måte av samme handling, virksomhet, tilstand eller lignende får sine krav avgjort i ett søksmål for gruppen som helhet. «Access to justice» tematikken er aktuell i forhold til krav som ikke kan anses individuelt prosessbare etter nåværende prosessregler, fordi den enkeltes krav er for lite – typisk forbrukersaker hvor den enkeltes tap kan være relativt lite men antallet skadelidte stort («masseproduksjonen søker sin prosessrettslige parallell», som det ble sagt av en av innleiderne). Utvalget har også framhevet hensynet til rettsreglenes handlingsdirigerende funksjon – det skal ikke være mulig å inkorporere brudd på rettsreglene i en forretningsidé (tap påføres en stor gruppe i så små porsjoner at ingen ikke kan forventes å fremme krav gjennom søksmål).

Det konkrete forslag til regler om grup-

pesøksmål i arbeidsnotatet er relativt komplisert, og det ville føre for langt å gi seg inn på en presentasjon her. Et hovedkarakteristika ved modellen er at den bygger på et påmeldingsprinsipp (såkalt «opt-in»): Deltakelse i gruppesøksmål forutsetter aktiv påmelding fra den enkelte, og bare de påmeldte vil bli omfattet av en avgjørelse i saken. Modellen i de fleste land med gruppesøksmålsregler er ellers den omvendte – den enkelte må aktivt avmelde seg søksmålet for ikke å bli bundet («opt-out»).

I tillegg til undertegnede var det fire andre innledere. Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) stilte med en innleder, dessuten var det en innleder fra Forbrukerrådet, en lagdommer med fortid som forbrukerombud og en advokat fra et av Norges største advokatfirmaer. Hensikten med seminaret var å gi tvistemålsutvalget en tilbakemelding på idéene nedfelt i arbeidsnotatet, til bruk for utvalgets videre arbeid mot en endelig innstilling.

Seminaret var en noe selsom opplevelse. Det fortonet seg nemlig langt på vei som et lobbyist-jippo. NHOs og advokatfirmaets innledere holdt rene prosedyreinnlegg mot enhver form for gruppesøksmålsregler (de øvrige innledere hadde mer problemorienterte innfallsvinkler). Advokatfirmaets innleder tilkjennega at firmaet regelmessig ville komme til å representere de saksøkte adressater for eventuelle gruppesøksmål – derav interessen for temaet. Innledningen

demonstrerte at det var nedlagt betydelige ressurser i arbeidet med å finne innvendinger mot innføring av regler om gruppesøksmål – det ble bl.a. vist til manglende behov, store juridisk/tekniske vanskeligheter og at forslaget uvegerlig ville føre til «amerikanske tilstander» i erstatningsretten.

Også NHO hadde tatt arbeidet med å forhindre innføring av regler om gruppesøksmål alvorlig. I tillegg til en egen referansegruppe, hadde NHO knyttet til seg to eksterne advokater fra store advokatfirmaer. De deltok i debatten med utvalgte nålestikk mot utvalgets forslag. I debatten deltok ellers en advokat som har skrevet en sterkt kritisk artikkel til innføring av regler om gruppesøksmål (Lov og Rett 1999 side 418). Debatten kom således til å arte seg som et massivt og samkjørt angrep fra et samlet advokatkorps mot enhver idé om gruppesøksmålsregler – uten annen opposisjon enn noen innvendinger fra innlederne for forbruker- og arbeidstakerinteressene.

Slik jeg ser det er tvistemålsutvalgets forslag for lite radikalt til at det vil få noen større praktisk betydning om det blir gjennomført. Til det er ordningen for komplisert og gir for få fordeler i forhold til ordinær prosess – slik reglene er utformet er det neppe mange, om noen, som vil se seg tjent med å reise sak i form av gruppesøksmål. Om det svenske forslaget i SOU 1994:151 om «grupptalan» kan karakteriseres som en drage, fortjener neppe det norske noen ster-

kere karakteristikk enn papirtiger. Min kjepphest – for å holde meg til halvanimalsk terminologi – er at utvalgets rettspolitiske målsetninger best kan realiseres gjennom en videre utbygging av organisasjonenes rolle i sivilprosessen. I USA er gruppesøksmål et lukrativt beite for advokatene, og det er også hovedforklaringen på instituttets betydning der. Hos oss har vi organisasjoner til å representere mange interesser. Deres muligheter for å ivareta en representativ funksjon også i prosessen bør stimuleres gjennom prosessreglene. Organisasjonene må være motoren i de kollektivt pregede søksmål.

Etter å ha opplevd den innbitte motstanden mot forslaget fra advokatene i kapitalens leiehær er jeg villig til å revurdere mitt standpunkt noe. Kanskje er det slik at eierinteressene bak masseproduksjonen fortjener å bli møtt med innføring av et gruppesøksmålsinstitutt. Da fortjener de også å bli møtt med et effektivt institutt som ellers uorganiserte interesser virkelig kan bruke til å reparere materielle rettsbrudd. Men stalltipset blir nok at tvistemålsutvalgets forslag om gruppesøksmål vil ende opp i en skuff, eller med regler som i så stor grad tar opp i seg advokatkorpsets innvendinger at de blir utjenlig for å realisere utvalgets noble formål.

Den norske retfærdsredaksjonen
ved *Hans Christian Monsen*